لە بڕیاری ئەکادیمییەوە بۆ جێبەجێکردنی نیشتمانی: چۆن زمانی ستاندارد دەچەسپێت؟

نووسینی: دیاکۆ هاشمی، ڕێنوێنکاری زمان لە وەرگێڕان، سوید

پێشەکی:

پرۆسەی ستانداردکردنی زمان دوو قۆناغی سەرەکیی هەیە: **یەکەم**، قۆناغی بڕیاردانی زانستی لەلایەن ئەکادیمیا و ناوەندە پسپۆڕەکانەوە؛ **دووەم**، قۆناغی جێبەجێکردنی دامەزراوەیی لەلایەن دەوڵەتەوە. لە کوردستاندا، سەرەڕای هەوڵە زانستییەکانی ئەکادیمیای کوردی، زۆر جار قۆناغی دووەم پشتگوێ خراوە. ئەمەش وای کردووە کە بڕیارە زمانەوانییەکان وەک «پێشنیازێکی ئەکادیمی» بمێننەوە و نەبنە "ستانداردێکی نەتەوەییی جێگیر."

زمانی ستاندارد چۆن دروست دەبێت؟ نموونەی وڵاتان

ئەزموونی وڵاتانی خاوەن زمانی ستاندارد نیشانی دەدات کە چەسپاندنی زمان تەنیا بە کاری ئەکادیمیا ناکرێت، بەڵکوو پێویستی بە ئیرادەیەکی سیاسی و هێزێکی یاسایی هەیە.

* ئێران: «فرهنگستان زبان و ادب فارسی» تەنیا بڕیار دەر ناکات، بەڵکوو بڕیارەکانی بەپێی یاسا لە هەموو دامەزراوە حکوومییەکاندا جێبەجێ دەکرێن. کاتێک فەرهەنگستان وشەی «رایانە» لەبری «کۆمپیوتەر» پەسەند دەکات، هەموو وەزارەتەکان ناچارن هەر «رایانە» بەکار بهێنن.

* فەرەنسا: «ئەکادیمیای فەرەنسی» پشتی بە «یاسای توبۆن» (١٩٩٤) بەستووە، کە بەکارهێنانی زمانی فەرەنسیی ستاندارد لە دامەزراوە فەرمییەکان، بانگەشە و پەروەردەدا دەکاتە ناچاری.

* تورکیا: شۆڕشی زمانەوانیی ئەتاتورک بەهۆی پشتیوانیی تەواوی سیاسی و حکوومییەوە سەرکەوتنی بەدەست هێنا. وشە نوێیەکان ڕاستەوخۆ دەخرانە ناو سیستەمی پەروەردە و میدیای فەرمییەوە.

دۆخی زمانی کوردی و کێشەی جێبەجێنەکردن

ئەکادیمیای کوردی بەردەوام خەریکی دەرکردنی بڕیاری گرنگە لەسەر ڕێنووس و زاراوەسازی. بەڵام کێشە سەرەکییەکە ئەوەیە کە ئەو بڕیارانە هێزێکی جێبەجێکاریان نییە.

* وەزارەتی پەروەردە ڕەنگە ڕێنووسێکی جیاواز بەکار بهێنێت.

* میدیای فەرمی لەوانەیە پابەند نەبێت.

* دامەزراوەکانی حکوومەت یەکگرتوو نین.

ئەمە دەبێتە هۆی ئەوەی کە کاری ئەکادیمیا کاریگەریی سنووردار بێت و «سەرگەردانیی ڕێنووس» بەردەوام بێت.

دەرەنجام و پێشنیاز:

بۆ ئەوەی زمانی کوردی بگاتە ستانداردێکی یەکگرتوو و جێگیر، پێویستە حکوومەتی هەرێمی کوردستان، بە هەماهەنگی لەگەڵ پەرلەمان، هەنگاوی کرداری بنێت:

□- دەرکردنی یاسایەک: یاسایەک دەربکرێت کە ئەکادیمیای کوردی وەک تەنیا مەرجەعی باڵای زمان بناسێنێت.

٢- پابەندکردنی دامەزراوەکان: هەموو دامەزراوە فەرمییەکانی حکوومەت (وەزارەتەکان، میدیای فەرمی، سیستەمی پەروەردە) بەپێی یاسا ناچار بکرێن کە پابەندی بڕیار و ڕێنووسە دەرچووەکانی ئەکادیمیا بن.

زمانی ستاندارد بەرهەمی ئیرادەیەکی سیاسی و نەتەوەییشە. کاتی ئەوە هاتووە کە بڕیارە زانستییەکان بە هێزی یاسا بچەسپێنرێن.

بۆ زانیاریی زیاتر و وردتر، سەردانی ئەم سایتەی بەرەوە بکە:
https://diyako.yageyziman.com